№ 101 Ausgabe A.

HOMAN

Cena s pieresyłkaj i dastaŭkaj da chaty.

na 1 hod—4 m. 80 fen., na ½ hodu—2 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

Biełaruskaja Wilenskaja czasopiś

wychodzić dwa razy u tydzień: u aŭtorki i piatnicy.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

Cena Abwiestak·

na 4-aj staranie za radok drobnymi literam —25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci—60 fen. za liniejku drobn. drukam.

№ 101 (193) Hod II. Wilnia. 18 śnieżnia 1917 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

Zamireńnie na 28 dzion.

17 śnieżnia.

Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaho: Na pałudziennym bierazi Skarp i na paadzinokich adrezkach na poŭdni ad Kambre žywiejšaja bajewaja čynnaść. Silny artyleryjski i minamiotny ahoń na fronci na pałudni ad S. Kanten.

Front Albrechta Wiurtenberskaho: Na poŭnačy ad S. Miel i ŭ pałudzienna-zachodnim Elzasie — ažyŭlenaja čynnaść francuskaj artyleryi.

Makiedonski front:

Miž Wardarami i Dojranam adkinuta anhlickaja rota.

Italjanski teatr.

Miž Brentaj i Pjawe na paadzinokich adrezkach wostryje bitwy. Na poŭdni ad Kol Kapryle aŭstryjackije wojski ŭziali niekalki sot pałonnych. Italjanskije nastupleńnia na poŭdni ad Monte Fontana Sekka adbity.

PIECIARBURH (P.T.A). 15 śnieżnia na Kaŭkazie adbyłasia wostraja bitwa miž tuziemcami i kazakami.

«Dień» piše, što Kaledzin admowiŭšia pasłać kazakam padmohu, bo jaho ŭłasnaje pałažeńnie wielmi surjoznaje.

PIECIARBURH (P.T.A.). Usierasiejski kongress deputataŭ, zahadywajučyeh sprawami strawańnia, pryniaŭ usiemi hałasami rezoluciju, wyskazywajučy swaju achwotu pracawać pad kiraŭnictwam narodnych kamisaraŭ.

PIECIARBURH (P.T.A.). U Irkucka adbyŭsia zjezd rad i deputataŭ ad racotnikoŭ, sielan i sałdataŭ z usiaje Sibiry. Było 187 deputataŭ. Zjezd wyskazaŭsia za pieredaču ŭraz že ŭsiaje ŭłaści radam. Lewyje s pratestam pakinuli salu.

ŠTOKHOLM. Pawodłuh wiestak pieciarburskich i kronštackich hazet ustanoŭčy nacyonalny sejm nia moh atkrycca 11.XII s tej pryčyny, što sabrałosia lišnie mała deputataŭ.

BERN. Minister Henderson u swajej pramowie ŭ Londonie skazaŭ:

Bolšaja čaść narodu dumaje, što wajna nie pawinna skončycca da anhlickaj pabiedy, jakaja zrabiła by niemahčymaj nowuju wajnu. Była-by strašennaja reč, kali-b wajna s pryčyny niedarazumieńnia ci niedastačnaj ščyraści zaciahnułasia choć na adzin dzień bolš, čym treba. Urady Anhlii i sajužnikoŭ pawinny zajawic, što ich mety—moralnyje, a nie materjalnyje, i što jany zmahajucca za wialiki pryncyp, a nie za Mesopotamiju ci insuju ziamlu.

WIENA. 16.XII. Impieratar Karol pryjechaŭ siahońnia paabiedzi i byŭ doŭha u ministra zahraničnych spraŭ.

KONSTANTYNOPOL. Minister zahraničnych spraŭ, Nesimej-Bej, i pamočnik stats-sekretara, Hikmet-Bej, wyjechali ŭ Berlin.

BERN. Z Madryda nakazujuć, što Karol, pawodłuh rady ministerstwa, pastanawiŭ raspuścić hišpanski parlament.

BERLIN. (W.T.B.). U pojasie błokady nawakoł Anhlii iznoŭ zatoplena 21.000 tonn.

Pierehawory ab zamireńni.

PIECIARBURH. (P.T.A). 28 listapada (11 śnieżnia) naša mirnaja delehacija prybyła u Brest-Litoŭsk i 12 śnieżnia sustrełasia z delehacijami centralnych dzieržaŭ. Apryč upaŭnamočenych radaj narodnych kamisaraŭ predstaŭnikoŭ palityčnych pyrtyj ŭ našaj delehacii byli predstaŭniki armii i flota. Ab niekatorych punktach dajšli uhody na pieršych zasiedańniach. Buržuaznyje partyi trubili ab nieŭdačy hetych pierehaworaŭ, ale akazalisia horka rasčarowanymi. Ich falšywaja kampanija budzie wyjaśniena wa ŭsich padrobnaściach. Wydumki ich ab ačystcy Pieciarburha, addačy Finlandzii i ŭziaćci frontu na 100 wiorst nazad zrazumieje kožyn čeławiek, u katoraho jość rozum. Pieraryŭ na tydzień my wykarystali dziela taho, kab ješče raz zwiarnucca da sajužnikoŭ i proleryatu i sałdatoŭ u Rasiei. Rada narodnych kamisaraŭ predłažyła sajuznym staronam pryniać učaście ŭ mirnych pierehaworach, ale nijakaj adpowiedzi nie atrymała. Adkaz za heta padzie na ich. Rasiejskaja delehacija pajechała dziela dalejšych pierehaworaŭ ab zamireńni. Jana wyjechała, apirajučysia na pabiednuju siłu rewolucii, rabotnikoŭ i sielan. Jana wyjechała kab prymusić zmoŭknuć harmaty i apuścić streiby na ŭsieńkim fronci ad Čornaho da Bałtyckaho mora. Rasiejskaja delehacija dawiadzie da kanca pačaŭšyjesia pierehawory ab zamireńni. Jana pradoŭžyć pačataje nie jak zwajewany, katory paddajecca, a jak paŭnomočny predstaŭnik starany i ćwiorda stajačaho narodu, na katory zwiernieny wočy milionaŭ i dziesiatkaŭ milionaŭ rabotnikoŭ i sielan usiaho świetu.

BERLIN. 14. XII. Uradowa. Pierad i paśla abiedu 13 śnieżnia ŭ Brest-Litoŭsku adbylisia zasiedańnia ŭsich členaŭ kamisii, na jakich i była hutarka ab paadzinokich punktach prajektaŭ zamireńnia abiedźwych staron. 14 śnieżnia ranicaj pierehawory wialisia dalej.

BERLIN. (W.T.B.). 15. XII. Na zasiedańni ŭsich členaŭ, adbytym 14.XII pierad abiedam, akančacielna apracowan tekst niekatorych warunkaŭ umowy ab zamireńni. S pryčyny taho, što ŭ niekatorych pytańniach rasiejskaja delehacija chacieła atrymać instrukcii ad swajho uradu, čarodnaje ahulnaje zasiedańnie naznačeno na 15.XII pierad abiedam. 14. XII paśla abiedu adbyłosia zasiedańnie pratakolnaj kamisii.

BERLIN. (W.T.B.). 16.XII. Predstaŭniki rasiejskaj hłaŭnaj kamandy — z adnaho boku i predstaŭniki hłaŭnych kamand Niamieččyny, Aŭstryi, Tureččyny i Boŭharyi — z druhoha padpisali 15 śnieżnia u Brest-Litoŭsku umowu ab zamireńni. Jano pačynajecca 17 śnieżnia ŭ pałudzień i maje siłu da 14 studnia 1918 hodu. Kali za 7 dzion pierad kancom zamireńnia nia budzie zajaŭleno žadańnie pradoŭžyć jaho, dyk jano trywaje dalej samo saboj. Jano abnimaje ŭsie suchaputnyje, marskije i latučyje siły supolnaho frontu.

Pawodłuh staćci 9 umowy, ciapier pačynajucca pierehawory ab miry.

FOKŠANY. Hienerał Ščerbačow zrabiŭ dačesnaje zamireńnie miž rumynksim wojskam — z adnaho boku i niamieckim, aŭstryjackim, boŭharskim i tureckim — z druhoha.

BERLIN. (W.T.B.). Ab apawieščenaj Reŭteram wiestcy ab samahubstwie rasiejskaho hienerała Skałona paśla pryjezdu jaho u hłaŭnuju kwateru my dawiedyjemsia hetkije padrobnaści:

U časi padarožy rasiejskaj delehacii ŭ hłaŭnuju niamieckuju kwateru hienerał Skałon horača hutaryŭ z druhimi členami jaje. Praz niekolki hadzin paśla pryjezdu, pierad samym pačatkam ahulnaho zasiedańnia, jon wyjšoŭ u swoj pakoj, kab prynieści kartu. Tut znajšoŭ jaho zastraliŭšymsia niamiecki aficer, prykamandzirowany da rasiejskaj delehacii. U swaim piśmie, žehnajučysia z žanoj, hienerał nie tłumačyć pryčyny samahubstwa. Rasiejskije delehaty dumajuć, što heto było zrobleno ad ustrasieńnia nerwaŭ. U časi pierawozki cieła pamieršaho, prawodženaho rasiejskimi świaščenikami, niamieckije wojski wykazali wajennyje znaki pašany.

LONDON (Reŭter). Llojd Džordž u adnej swajej pramowie na bankieci miž inšym skazaŭ: «My žywiem u niešcaśliwym časie: Rasieja hrozić pakinuć wajnu i astawić francuskuju demokraciju sabie samoj. Krok Rasiei tolki zaciahnie suświetnuju wajnu — i niemінuča addaść Rasieju ŭ puty niamieckaho militaryzmu. Kali worahi zdalejuć uziać z uschodniaho frontu sotni tysiać sałdataŭ i massy wajennych materjałoŭ, kab napaści na Franciju, Anhliju i Italiju, dyk heta dla ich wializarnaja pomač. Zamiest rasiejskaj demokracii ŭ baraćbu suproć niamieckaj wajennaj aŭtokracii ŭstupaje amerykanskaja demokracija. Heta zmieniaje ŭsio pałažeńnie. Rasiejcy, biazsporna, wiali-

kadušny narod, ale Rasieja ŭ hetaj wajnie okazałasia najboĺš biezładnaj dzieržawaj Europy. Razwał Rasiei i da česny razhrom Italii uskładajuć na nas wialiki cižar, pakul Ameryka nia prymie časć jaho na siabie. My pawinny pryhatawacca da wialikich achwiar i wysiłkaŭ. Pabieda — heta ciapier pytańnie ab dastatačnym čyśle karabloŭ. Karabli patrebny dziela pierawozki nowych wializarnych amerykanskich armij.

«Ja ćwiorda pierakonan, što my s kožnym dniom prybližajemsia da našaj mety, i zatym liču predlažeńnie mira z Niamieččynaj u moment, kali pruski militaryzm apjanieŭ ad pachawalby, za zdradu wializarnaj zadačy, ździałaj nami na siabie. Pabiedy Niamieččyny apawieščajucca pa ŭsim świeci, ale ab jaje zatrudnieniach nidzie nie ŭspaminajuć».

Wilnia, 18 śniežnia.

Telehramy nakazujuć, što pierehawory ab zamireńni iduć poŭnym chodam, a razam s tym uzmacowywajucca nadziei na skory mir. Pawodluh słoŭ «Prawdy», ždać jaho treba nie pazniej, jak u miesiacu studniu.

Hutarki ab skorym miry čuli my ŭžo nie raz, dy ŭsie jany akazwalisia pustymi, pakdajučy ŭ dušy našaj pačuccio rasčarawańnia, zniawierje. A pryčyna hetaho — taja, što praroctwy ab kancy wajny nia mieli pad saboj nijakaho hruntu: bo nielha było hawaryć ab miry, pakul u Rasiei nie było mocnaho uradu, wybranaho narodam, pakul tam kožyn dzień možna było ždać zmieny prawicielstwa, pakul nie było s kim mirycca.

Ciapier pałažeńnie zmianiłosia: u Pieciarburzi sabraŭ ia ŭsierasiejski ustanoŭčy sejm z wybranych usim narodam deputataŭ, katorym staronka addała na wyšejšuju ŭładu, — i toje, što jon pastanowić i zrobić, budzie mieć niazmiennuju wahu. Heta — sapraŭdny hołas narodu, a nie jakoj-budź adnej partyi ci hrupy ludziej, zdalečšych aružnaj siłaj zdabyć ŭładź.

Hetak taja praškoda, jakaja dahetul rabiła mir niemhčymym, ščezła. Zajawy rewolucyjnaho uradu, nastrajeńnie šyrokich narodnych mass — usio pakazwaje, što Rasieja boĺš nia choče i nia budzie wajewać. I zatym to my z niezwyčajnaj uwahaj sočym za kožnym krokam uparadu u pierehaworach ab zamireńni, bo heta budzie pierachodam da poŭnaho mira miž Rasiejej i centralnymi dzieržawami.

Mir! Z hetym słowam ludzi złučajuć nadzieji na toje, što niejkaja čaradziejskaja siła wiernie nam usio, što my utracili s pryčyny wajny, što nia budzie boĺš ni hoładu, ni choładu, ni inšych nialičenych bied. Ale radaść s taho, što wajna može chutka skončycca, nie pawinna zasłaniać nam praŭdy bo paśla wajny nas ždže jašče doŭhi čas chodańnia za nowaje žyćcio, ždže doŭhaje i ciažkaja praca dziela adbudowy taho, što zniščeno wajnoj.

Woś, dzieła hetkaj pracy my, biełarusy, pawiny ŭžo ciapier — napieradodni mira — zhurtawać swaje siły, pawinny stanuć razam da raboty, bo kali my ab sabie nia budziem dumać, dyk i nichto ab nas nie padumaje. Mir adkrywaje darohu da woli, da lepšaho žyćcia; ale tolki toj narod skarystaje z hetaho, katory budzie mieć siłu ŭziać sabie wolu i dolu.

Wilenskaja dyecezija i wykład relihii u školach pa-biełarusku.

Nie začeplajučy tut sprawy užywańnia ŭ Wilenskaj dyecezii biełaruskaho jazyka pry nawučańni relihii ŭ kaściele i za kaściołam u daŭnych časach my chočemo tut adznačyć etapy ŭ hetaj sprawie, pačynajučy ad 1905 h.

Pieršaja rasiejskaja rewolucija znajšła na pasadzie wilenskaho biskupstwa ks. biskupa Edwarda bar. Roppa, katory praz uwieś čas swajho upraŭleńnia dyecezijej ćwiorda stajaŭ na krajowym stanowišču, nie zwiertajučy uwahi na niezadawolstwa tych ci inšych kruhoŭ. Ks. biskup Ropp nie raz wyskazywaŭ swaju prychilnaść da biełarusaŭ i nie wahaŭsia nazywać fanatykami tych, što nie chacieli pryznać pryražonych prawoŭ biełaruskaj mowy. Pasyłajučy predstaŭnikoŭ duchawienstwa ŭ kamisiju ab mowie pry hienerał-hubernatary Freze, ks. biskup u mandacie adznačyŭ hetak sama relihijnyje patreby biełaruskaho narodu. Za časaŭ ks. biskupa Roppa nawieś byŭ nadrukowan z jaho aprobataj katechizm pa biełarusku, ale warunki nie dali jamu spoŭnić hetaj dumki, — tak sama, jak i šmat i šych zboŭnych planaŭ. U tym že 1905 hodu 22.VIII. ks. biskup Ropp wydaŭ za № 4339 cyrkular, u jakim haworycca: „для дѣтей, говорящихъ по бѣларусски, допускается въ первоначальныхъ училищахъ по мѣрѣ надобности объясненіе обучаемаго на бѣлорусскомъ нарѣчіи“ (— „dla dziaciej, jakije užywajuć biełaruskaj mowy, ŭ pačatkowych školach dapuskajecca ŭ mieru patreby tłumačeńnie wykładanaho biełaruskaj hutarkaj“). Kab acanić, jak treba, wahu hetaho kroku, my pawinny prypomnić, što tady ŭ nas tolki pieršyje probleski adradžeńnia biełaruskaho narodu pačali wyjaŭlacca. Uważajučy na heta, biełarusy mahiloŭskaj archidyecezii pawinny z radaściu pryniać naznačeńnie ks. biskupa Roppa na arcybiskupski pasad.

Prewielebny ks. Admistratar Apostalski wilenskaj dyecezii hetak sama ŭ časie swajho upraŭleńnia dyecezijej nie zaczepaŭ u swaich cyrkularach da duchawienstwa sprawy wykładu relihii pa biełarusku. Hetak u cyrkulary z 27 I. za № 470 my, miž inšym, čytajem: „2º Обученіе Закону Божію инославныхъ исповѣданій производится на родномъ языкѣ учащихся, опредѣляемомъ письменнымъ заявленіемъ родителей или опекуновъ учащагося» (—«nawuka relihii inašaŭnych wier adbywajecca ŭ rodnaj mowie wučniaŭ, pakazanaj u zajawie na piśmie baćkoŭ ci apiakunoŭ wučnia»). A ŭ trejcim punkcie (3º) idzie hutarka ab wykładzie pa rasiejsku, ci pa biełarusku kali roznym hrupam nie ha wy[illegible] ładać paasobku. Iznoŭ že cyrkular s 17 VII. 1913 za № 3364 maje miž inšym hetki nakaz dla ksiandzoŭ katechetaŭ: „Католическій законоучитель въ дѣлѣ преподаванія истинъ Святой Вѣры долженъ быть чуждымъ всякихъ политическихъ соображеній, а имѣть въ виду лишь нужду и пользу духовную вѣрныхъ и отнюдь не допускать, дабы противъ воли и желанія вѣрныхъ навязывался имъ языкъ, котораго они въ достаточной степени не понимаютъ и не желаютъ» (— «katalicki w čyciel relihii u sprawie nawučańnia praŭd Światoj Wiery pawinien być dalok ad usielakich palityčnych kombinacij i mieć na meci adno duchoŭnuju patrebu i karyść wiernych, dy nikoli nie dapuskać, kab suproć woli i achwoty wiernych im nawiazywali jazyk, jakoha jany nie raz miejuć u patrebnaj miery i jakoha nia chočuć»). Nakaz hety — zusim słušny, bo adpawiedaje sapraŭdnym patrebam narodu; ale i jon daŭ u toj čas asnowu Hipolitu Korwin Milewskamu dziela samych niesprawiadliwych zakidaŭ ks. Administrataru. Dy adhetul wynikaje, što baćki i apiakuny, katoryje pačuwajucca świadomymi biełarusami, pawinny padawać paynaležnaj uładzi prośby na piśmie sa swaimi podpisami žadajučy dla swaich dziciej biełaruskich škoł i wykładu relihii ŭ biełaruskaj mowie.

W. Świątopołk-Mirski.

U Wilni i wakolicach.

× **Pačatak nawuki.** U paniadziełak, 17 śniežnia, pačałasia nawuka ŭ Biełaruskaj Škole pry św.-Jurskim praspekci 44, kw. 18. Zapis dziaciej jašče prynimajecca.

Adkryt zapis dziaciej u Biełaruskuju Dwuklasowuju Školu pry Kazimiroŭskim (Aŭhustyńjanskim) zawułku № 15, roh Andrejeŭskaj (Sawič).

Abiedźwie škoły naładženy Biełaruskim Kamitetam pomačy pac. ad wajny. Dzieciam wydajucca darmowyje abiedy.

× **Biełaruskaja Betlejka.** Urad Biełaruskaho Tawarystwa Apieki nad dziaćmi «Zołak», sarhanizawaŭ teatralny hurtok z pamiž dziaciej, znachodziačychsia pad jaho apiekaj i na pieršy dzień Kalad stawić na sceni Biełaruskaho Klubu Betlejku. Betlejka dzielicca na čatyry akty, u kožnym akcie choralnyje śpiewy i apryč taho u 3-m akcie narodnyje tancy. Aŭtorka Betlejki zužytkawała roznastaronny etnohrafičny materjał, kirujučysia tym, kab kaliś słaŭnyje biełaruskije „betlejki“ nanowa ažywić. Pačatak roŭna a 5-aj hadzinie wiečara.

× Biełaruskaja **Narodnaja Straŭnia** № 31, adkrytaja Biełaruskim Kamitetam pomačy paciarpieŭšym ad wajny 6 lipnia 1917 hodu, wydała da 12 śniežnia biednym 13.886 biezpłatnych abiedaŭ.

Ciapier straŭnia wydaje biezpłatnyje abiedy 95 asobam.

× **Pamiaci słaŭnaho skrypača.** U paniadziełak, 17 śniežnia, u Katedry adbyłasia imša pa znamienitym skrypaču i kompazytary ziamli našaj, Karolu Lipinskim, radziŭšymsia ŭ Rudzyni, na Padlašy.

× **Pahoda u listapadzi.** Apošni wosienski miesiac listapad byŭ siolela wielmi tumanny i daždžliwy. Całych 19 dzion byli daždžliwyje, daŭšy wodnych asadkaŭ najmienš 0,1 milim. Usiaho asadkaŭ za miesiac było 64, 9 milim. Najboĺš mokry dzień byŭ 29, daŭšyj 16, 9, milim. Šeść dzion padaŭ i śnieh. Pieršy śnieh wypaŭ 16. 21 śniehu napadało na 1 centym., ale nazaŭtra jon ščez. Za ŭwieś listapad nieba ačyściłosia ad chmar tolki adzin raz 12-ho u wiečary. Tumannych byli 9 dzion. Asabliwa husty tuman byŭ 13, trywaŭšyj cely dzień. Iniej byŭ 29 u wiečary.

Siaredniaja temperatura ŭ listapadzi, samo saboj, panižyłasia, ale stajała jšče wyšej 0º. Siaredniaja temperatura była: a 7 hadz. ranicy + 3, 3º
„ 2 „ ŭ dzień + 4, 2º
„ 9 „ wiečara + 3, 6º

Pastyrski list.

Sioleta 1 kastryčnika byŭ wydany hetki pastyrski list J. E. ks. Administratara:

Kazimir-Mikałaj Michalkiewič.

Administratar Apostolski Wilenskaj Dyecezii, Protonataryuš Apostolski.

Usim wiernym Wilenskaj Dyecezii Prywitańnie ŭ Panu.

Najmilejšyje maje u Chrystusie Dyecezańnie!

Užo skončylisia try hady, a wajna ciahniecca i ciahniecca. Razam z wajnoj roznyje biedy, što spali na ciar hi naš kraj i Wilenskuju dyeceziju baruć tysiačy achwiar. Halita, hoład, chwaroby, pašeści — najšli na naš narod i što dzień ad ecca pawaličywajucca. Biedny nieščasny narod asłabiony doŭhaletniaj wajnoj, wielmi pryciśniony halitoj i hoładam, bačučy biezbaronnaj siabie achwiaraj razšałełaj zlahońnia pašeści z zbałełym seroem i a ślaźmi ŭ wačoch Pana nad Pany Usiemahučaho Boha ciaham prosić: „ad powietra, hoładu, ahniu i wajny wybaŭ nas Panie!“ prosić hetak moliučysia ŭ kaściołach, prosić tak sama ŭ swaich chatnich malitwach, prosić piajučy hołasna, publična, prosić taksama šeptam cichim, ale haračym. I nia hledziačy na malitwy i prośby biedy nie pierestajuć, wajna nie kančajecca, ale biedy nowyje i što raz strašniejšyje na haławu narodu Našamu walucca.

Darahi moj narodzie! ci nie pora padumać ab hroznych słowach Panskich: „A kali syny wašy pakinuć zakon moj i ŭ sudoch maich chadzić nia buduć, kali zhwałcać sprawiedliwaści maje i na buduć ściarahčy prykazańnie majo, pakarajuć prastupnaści ich rozgaj, a hrachi ich puhami“ (Ps. 88, 31, 33) — i dalej: «Heta kaže Pan Boh: woś zapalčywaść maja i razhniewańnie maje zliwajecca na heta miesca i na ludziej, i na žywioły, i palewyje drewy, i na plony ziamli... bo nie słuchali mianie i nie nachinuli swajho wucha, ale adyšlisia ŭ woli i krutadušnaści błahoha serca swajho i horej zrobili, čymsia baćki ich» (Jerem. VII, 20 26),—jašče na druhim miescy: «Hore hrešnamu narodu, ludu niepraŭdziwaściu abcižarena nu... pakinuli Pana, adwiarnulisia nazad, waša ziemla spustošana, wašy miesty ahniom papaleny...“ (Izaj I 3,7) i na inšym miescy: «Na što mnie množstwa wašych achwiar... jak praciahniecie wašy ruki, adwiarnu wočy maje ad was, a jak razmnožycie malitwy, nie pasłuchaju, bo wašy ruki poŭnyje krywi» (Izaj. I, 11, 15).

Zaŭsiody, zdajecca, siańnia spaŭniajecca zapawiedź Chrystusa Pana: «Pačujecie wojny i wieści ab wojnach... i padymicca narod proci narodu i karaleŭstwa proci karaleŭstwa i buduć mory i hałady i dryhacieńnie ziamli pa miescoch, a tady adzin adnaho wydaduć i adzin adnaho buduć nienawidzieć... pakul nie razmnožycca niepraŭdziwaść i aściudzienieje lubaść mnohich...» (Mat. XXIV, 6, 12).

Darahi moj narodzie! mnoha błahoha spała na Twaju ziamlu, na Twaje chaty i sialiby, a jašče boĺej na Twaju biednuju haławu i Twajo zbałełaje serca, bo zapraŭdy lubaść siarod Ciabie siahońnia astyła, a roznaja niepraŭdziwaść wielmi razmnožyłasia. Nie manlusia wymieniać tut usiaho hodzie, što adno Te prad wačyma pastaŭlu. Hlań uwažny: jak kaliś za rasiejcaŭ, tak ciapier pry niemcach, čy swaimi sprawami ŭsie sudy zatoŭpili: za niežy, za apapy, za roznyje rečy, za chatnije zwadki zaŭsiody pa sudoch adzin adnaho ciahajucie. Adzin adnaho biazlitosna kryŭdzicie,

Siarednaja ahulnaja temperatura za miesiac: + 3, 7°. Najwyšejšaja temperatura była 29 a 9 hadz. wieč.: + 10°. Najniżejšaja — 27-ho a 7 h. ranicy: — 4°. Maroznych dzion było 7; pieršy maroz byŭ 12-ho. Najbolš chałodny dzień — 27: siaredniaja temperatura dla jaho była — 0, 9°.

× **Ab herbowy zbor.** Stadthaŭptman apawieščaje, što značnaje čysło haspadaroŭ i upraŭlajučych ich nia klejuć herbowych marak na umowy ab arendzi kwater. Stadhaŭptmann predłahaje im dzieła swajej že karyści zrabić heta ŭraz u miestowaj kassie.

× **Biezpanski koń.** 7-ho śniežnia na Wiasiołaj wulicy apynuŭsia biezpanski koń. Dawiedacca u Stadthaŭptmana, pakoj 122.

× **Temperatura.** Najwyszejszaja i najniżejšaja temperatura za aposznije dni była pawodłuh Celsija):

	najwysz.	najniž.
12—13	— 4,5°	— 7,5°
13—14	+ 1,5°	— 4,5°
14—15	+ 4,°	— 0,°
15—16	+ 1,°	— 3,2°

Z USIAHO KRAJU.

SWISŁOČ. Zajawy kandydataŭ na na čaćwiorty kurs dziela padhatoŭki wučycieloŭ dla biełaruskich narodnych škoł u świsłočskaj seminaryi prynimajucca wa ŭsich krejsamtach i miestowych upraŭleńniach.

WYSOKI DWOR. U siaredzinie lipnia dziaŭčyna Chrystyna Usiałko ŭtapiła swajo niašlubnaje dzicia 2 hadoŭ u tutejšym woziery. Pierad sudom jana zajawiła, što baćka dziciaci znachodzicca ŭ Rasiei, a jana z dziciom nie mahła dastać miejsca. Akružny sud pryznaŭ zabojstwo planowym i z razdummiem, adnak pryniaŭ pad uwahu zmiahčajučyje akaličnaści i naznačyŭ najmienšuju karu: 10 hadoŭ papraŭčaho wastrohu.

SUWAŁKI. Tut asnawałosia dramatyčnaje tawarystwo dziela orhanizacii sceničnych spektakloŭ.

OLITA. U lesi kala dwara Celinin ułaści zławili razbojnickuju bandu s 4 duš. Ich uziali ŭ piačory, dzie jany žyli. Tamaka znajšli 4 strelby, niekalki rewolweroŭ, šmat płata i strawy. Piaty člen bandy, katoraho pry hetym nie było, samachoć pryjšoŭ nazaŭtraje ŭ paliciju.

Apawieščeńnie.

1000 m. nahrady.

4 śniežnia 1917. u lesi kala wioski Skliwiany, Sawielskaho paw., znajšli dwoch zabitych niamieckich sałdatoŭ.

Chto zadzieržyć lichadziejoŭ abo mahčymych supolnikoŭ ich, ci daść wiedamaści ab ich asobach i miejscy ukryćcia, pamahajučy hetak areštawać i pakarać ich, tamu daduć nahradu da 1000 m.

Usie wiedamaści treba padawać p. Krejshaŭptmanu ŭ Šaŭlach, abo najbliżejšaj žadarskaj warcie.

Ciažkije kary žduć kožnaho, chto daść lichadziejam ci supolnikam ich schoŭku, ci inšuju pomač.

Wilnia, 7 listapada 1917 h.

Der Chef der Militär-Verwaltung Litauen.

Franz Josef Fürst von Isenburg-Birstein.

WIESTKI Z RASIEI.

PARYŽ. «Temps» piše, što Trockij pasłaŭ sajuźnickim uradam nowaje ultimatum, trebujučy da 12 śniežnia adkazu na mirnaje predłažeńnie. «Temps» s hetaj pryčyny kaže, što sajuźniki nijakaho adkazu nie daduć. Treba wyždać, pakul nie ustanowicca zakonny urad i pakul ustanoŭčy sejm nie abiernie ŭ prawamočnaje predstaŭnictwo naroda.

PIECIARBURH. (P.T.A.). Na mocy zhody anhlickaho pasła apawieščajecca:
S pryčyny areštu anhlicim uradam Čyčeryna, Pietrowa i inšych asob anhlicki urad zajaŭlaje, što jon hatoŭ ješče raz pierehladzieć pytańnie ab pawaroci ich u Rasieju. S pryčyny hetaj formalnaj zajawy narodny kamisar Trockij zahadaŭ, kab anhlickim padd'nym nie rabili praškod pry wyježdzi z Rasiei.

Hetak sama ŭdačna razwiazano pytańnie ab dyplomatyčnych kurjerach. Bukanen spadziajecca, što jon dabjecca ad anhlickaho uradu prawa dla rasiejskach kurjeraŭ pryježdžać u Anhliju i praježdžać praz jaje.

PIECIARBURH. (P.T.A). Urad wydaŭ hetki dekret:
Hałowy kadeckich orhanizacij, jak worahi narodu, pawinny być areštawany i addadzieny pad sud rewolucyjnych trybunałaŭ. Miejscowyje rady rab. i sałd. pawinny zawlaści nahlad nad kadeckimi orhanizacijami s pryčyny ich supolnaj pracy s Kaledzinym i Korniłowym. Dekret hety maje siłu ŭraz.

ŽENIEWA. Siła Kaledzina słabiejeć. Miž jaho staronnikami wyjaŭlajecca niezdawolstwo znosinami jaho s Korniłowym.

PIECIARBURH. (P.T.A.). Wojski Korniłowa razbity družynami «čyrwonaj hwardzii». Korniłow uciok i Kaledzin ačyściŭ Kałuhu, jakuju zaniało uradowaje wojska.

Čornamorski flot staić na staranie uradu i pasłaŭ proci Kaledzina minanoscy ŭwierch pa Donie.

PIECIARBURH. (P.T.A.). Rostow, Nachičewań, Taganrod — u rukach rewolucyjnych wojsk. Hienerała Patowskaho staronniki Kaledzina, areštawali razam z jaho štabam.

Kaledzin pasłaŭ miestowaho haławu Rostowa s predłažeńniem spynić wajennyje operacii.

ŠTOKHOLM. Rasiejski pasoł atrymaŭ telehramu s Pieciarburha, što Kaledzin areštowan pad Maskwoj.

PIECIARBURH. (P.T.A.). U časi wybaroŭ u ustanoŭčy sejm padadzieny:
U 12 armii za bolšewikoŭ—202,000 hałasoŭ, za soc. rewol. — 122,000, za ukraincoŭ — 3.000, kadetaŭ — 6.000, nacyon. mienšewikoŭ — 2,500, inter nacyon. mieńš. — 1, 700.
U 5 armii za tyjež partyi—145,000 45.000, 25,000, 4,000, 1.200, 1,200.
U wojsku ŭ Finlandzii — tyjež partyi 208,000, 11,000, 12,000, 700 380, 293.
U Kałužkaj hubernii na pieršym miejscy stajać bolšewiki, na druhim — soc. rew., na trejcim — kadety Adnak u samaj Kałuzie pierewažyli kadety.
U Estlandzii wybrany 4 bolšewiki i 2 łatyškije demokraty.
U Waładzimirsk. hub.—6 bolšew., 3 soc.-rew.
U Kastramskoj hub. — 4 bolšew. i 4 inšych partyj.
U Pskoŭskaj — 3 bolšew., 5 soc.-rewoluc.
U Witebskaj—6 bolšew., 3 socyał-rewoluc.
U Pienzienskaj — 8 soc.-rewoluc.
U Kałužskaj — 5 bolšew., 3 soc.-rewoluc.
U Tamboŭskaj — 12 soc.-rewoluc., 3 bolšew.

PIECIARBURH. (P.T.A.). Kadety zrabili pierad Taŭrydzkim pałacam demonstraciju, na jakoj było niekolki tysiač duš. Kala 30 asob uwarwalisia ŭ Taŭrydzki pałac, i abjawili siabie za čle aŭ ustanoŭčaho sejmu. Usio hetaje zdareńnie wyzwało tolki śmiachotnaje ŭražeńnie.

BERN. «Daily Chron». nakazuje s Pieciarburha:
Departament sudoŭ zahadaŭ addać pad sud Kierenskaho za pradaŭžeńnie wajny na asnowie tajnych umoŭ.

KOPENHAGA. Niwodnaho s členaŭ ustanoŭčaho sejmu nie dapuskajuć u Taŭrydzki pałac, kali jon nie maje zawiereńnia, padpisanaho bolšewickimi narodnymi kamisarami. Pałac akružen niekalkimi rotami.

Z usiaho świetu.

LONDON. Parlamenckaja kamisija na kongressi prafesyonalnych sajuzaŭ i rabotnickich partyj pryniała hetkuju rezoluciju:
Anhlicki urad pawinien pawodłuh mahčymaści ŭraz apublikawać zajawu ab swaich wajennych metach.

MADRYD. Prezydent Portuhalskaj respubliki wyjšoŭ u adstaŭku. Ekstrenym pojezdam jaho wywiazuć zahranicu.

BERN. Na 1918 hod wybrany: Kalonder — za prezydenta, Miuller — za wice-prezydenta Šwajcarji.

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieščeńnia.

14 XII. Zachodni teatr:

Front Ruprechta Bawarskaho: Na ŭschodzi ad Bilkur anhličanie pamykalisia adabrać uziatyje ŭ ich akopy, ale byli adbity s krywawymi stratami.

Na inšych frontach — ničoha wydatnaho.

15.XII. Zachodni teatr.

Na poŭnačy ad Gieluwelt uziaty ŭ pałon 2 anhlickije aficery i 45 sałdataŭ. Ad Skarp da Uaz ažyŭlenaja čynnaść worahoŭ.

---

adzin adnamu dabro adbirajecie, brat proci brata, siastra proci siastry, dzieci proci baćkoŭ, susied proci suseda i h. d. biez kanca, biaz miery, i heta dziejecca ŭ kožnaj parachwii, tracha ŭ kožnym kutku ziamli našaj; swarki, zwadki, nienawiść, praklaćcie zdajecca swaim piakielnym pažaram horej zatručywajuć pawietre našai ziamli, čymsia biazbožstwa wajennych haramat. Zapraŭdy lubaść siarod Ciabie wyhasła. Wiedaješ že Wy pawinny wiedać, što Was da hetaho kiruje prahawitaść, prahawitaść strašnaja, bo dawiedzienaja da šału.

Praŭda, što šmat inšych pryčyn na heta składajecca: pierš na pierš nieznajomaść praŭd našaj światoj katalickaj wiery, niechwat praz doŭhi čas dobraho maralnaho wychawańnia i naapošku ŭpłyŭ roznych dziejańnikaŭ, jakimi ludzkaja złość karystajecca; heta zwyčajnyje našaho kraju pryčyny zła, ale tut ja padymaju tuju pryčynu katoraja ŭ ciapierašnim časie zrabiłasia krynicaj bied i nieščaściaŭ, a hetaj biezbohaj pryčynaj, paŭtaraju, jość Waša prahawitaść. Dobra św. Pawieł apostał kaže: «Koreń usiaho zła jość prahawitaść» (I, Timoth. VI, 10). Prahawitaść heta wialikaje žadańnie dastać toje, čaho Tabie zachaciełosia. Ciapierašniaja wajna Waša dabro začapiła, jana Wam adabrała, što dla Was było najdaražejšaje, što było hruntam Wašaho byćcia. Zamiest bačyć u hetym karajučuju Božuju ruku i da Boha nawiarnucca i pakutawać, jak heta robiŭ utraciŭšy swajo bahaćcie biblijny Job, kažučy: „Pan daŭ, Pan uziaŭ, niechai budzie Jaho Imia błahasłaŭlena», Wy ŭ bieznadziejańni ŭzhalilisia spahnać swajo inšym sposabam; dapuścili, što prahawitaść u Was uzharełasia i pichnuła Was na piakielnuje biezdarožže. Pierš na pierš prahawitaść Was padwučyła nialudzka padniać canu na zbožže i roznuju jadominu. Biednamu susiedu, abo čaławieku, katoraho strašyć hoład, što chacieŭby kupić u Ciabie zbožže, Ty adkazywaješ stanaŭkim: «nie maju», a handlaru, dziela taho, što Tabie na niekalki rubloŭ daje daražej na pud, tajež noču ŭsio pradaješ. Noču čakaješ, bo Tie świetu Božaho užo stydna, a hrošy hetkim sposabam sabrannyje addaješ na ŭbory i roznaje durnaŭstwo, kuplajučy časta za wialikije hrošy reču Tabie niepatrebnyje i lišnije. Dalej prahawitaść začyniaje Tabie wočy na Božaje prykazańnie: „Nie kradzi". Ty hłabaješ, što biez apieki astajecca, abo čaho haspadar dahledzić nia može. I Twaja prahawitaść nie zadryžyć pierad ničym, ni pierad ciažkoj niadolaj taho, kaho ty abkradaješ, ni pierad horkimi ślaźmi biednaje ŭdawy, na katoraj dabytak Ty haliśsia, ni prad bieznadziejnym horem siraty, katoraj Ty apošni kusanik chleba, abo apošniuju žmieniu muki z ruk wydzieraješ. Dyk prahawitaść robić Ciabie čeławiekam biaz serca, a paśla złodziejem; ale nia tut jašče kaniec. Prahawitaść, padahretaja piakielnym žaram, idzie dalej, jana na žyćcio bližniaho maje adwahu padniać ruku, jana znachodzić sabie tawaryšaŭ i arhanizuje razbojnickije šajki!

Darahi moj narodzie! što s Taboj stałasia? Hetak niedaŭ a jašče, bo ŭ rewolucyonnych 1905 i 1906 hadoch, pieknuju Ty ŭmieŭ zachawać adnawahu, što na Ciabie, jak na prykład maralnaho paradku inšym ludziom pakazywali, a siańnia Ty s kałom u rukach na kryžawyje darohi i haściniec wychodziš, kab chawajučysia pa lasoch napadać na padarožnych? Siańnia Ty abdziraješ da apošniaho niawinnyje achwiary, wywodziš u ich s chlewa koni i karowy, kradzieš z istopki apošni bochan chleba, a s kišani apošni hrašak. Ty na žyćcio swajho susieda kidaješsia i swajej rukoj śmierć jamu robiš. O hore! U našym krai, na našaj darahoj ziamli, pad wačyma Najświaciejšaj Matki Wastrabramskaj i ažyŭlajučymi pramieńniami Najsałodziejšaho Serca Jezusa, siańnia razhulalisia prahawitaść, nienawiść, hłabańnie, bandytyzm!!!

(dalej budzie).

Italjanski teatr:

U bitwach apošnich dzion miž Brentaj i Pjawe ŭziaty ŭ pałon 40 aficeraŭ i bolš za 3.000 sałdataŭ, niekolki harmat i kulemiotaŭ. Kontrataki adbity.

16.XII Zachodni teatr.

La zamku Pučelhuk my pasunuli ŭpierod našy linii i ŭziali pałonnych. Ad Skarp da Uaz — ažyŭleny artyleryjski ahoń. Pry Monšy i Kambre artyleryjskaja bitwa dajšla wialikaj siły.

Makiedoński front:

Ažyŭlenaja čynnaść anhličan miž Wardaram i wozieram Dojran.

Italjanski teatr.

Aŭstryjackije wojski zdabyli italjanskije pazycii na poŭdni ad Koi Kapryle i ŭziali ŭ pałon niekolki sot sałdataŭ, u tym liku 19 aficeraŭ.

Austryjackije apawieščeńnia.

WIENA. 13.XII. Italjanski teatr:

Wojski feldmaršałka Helcendorfa ŭ 4 dzionnych bitwach u wakolicach Meletty ŭziali ŭ pałon 639 aficeraŭ i bolš za 16.000 sałdataŭ, zdabyli 93 harmaty, 233 kulemioty, 4 mitraljezy, 8 minamiotaŭ i šmat wajennych materjałaŭ.

Kala wajny.

BERLIN. Ad 12 śniežnia 1916 hodu — dnia pieršaho predłažeńnia mira niamieckim imperataram — wydatki na wajnu pa siahońniašni dzień stanowiać: u Anhlii — 53 miljardy, Francii 35.3, Rasiei — 46, Italii — 12,2, Amerycy — 53,1, razam u ŭsich sajuźnikoŭ 200 miljardaŭ. Wydatki Niamieččyny stanowiać 36 miljardaŭ, Aŭstro-Wenhryi — 17,7, Tureččyny — 0,66, Bоŭharyi — 0,64, — usiaho u centralnych dzieržaŭ 56 miljardaŭ.

LONDON. (Reŭter). Na zasiedańniach u Paryžy 29 i 30 listapada było pastanoŭleno utwaryć radu admirałaŭ sajuźnickich staron. Heta marskaja wajennaja rada budzie składacca z wajennych ministraŭ i admiralnych štabaŭ Anhlii, Francii, Italii, Ameryki i Japonii.

BERLIN. (W.T.B.). Adna z našych padwodnych łodak iznoŭ zatapiła nawakoł Anhlii 36.000 tonn.

BERLIN. (W.T.B.). U kanali Lamanš našy padwodnyje łodki iznoŭ zatapili 15.000 tonn.

BERLIN. (W.T.B.). U Siarodziemnym mory padwodnymi łodkami iznoŭ zatopleny 12 parachodaŭ i 6 parušnikoŭ jomkaściu razam bolš za 50.000 tonn.

BERLIN. (W.T.B.). Adna z našych padwodnych łodak u Atlantyckim akianie i Irlandzkich wodach zatapiła iznoŭ 4 parachody jomkaściu razam 18.000 tonn.

Drukujecca i skora wyjdzie z druku

Biełaruski Kalendar na 1918 h.

Abwiestki prynimajucca u Bibliotecy „Znańnie“, Wilenskaja wul. 33, što-dzień ad 3 da 5 hadz.

Drukowana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar Jazep Saławiej.